

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔-๕/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑

วันที่ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

ความเห็น

ประเทศไทยก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นกฎหมายสารบัญญัติเพื่อป้องกันอันตรายและการเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่คดีผู้บริโภคในกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภค ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ. ๒๕๕๑ ขึ้น โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น โดยมีหลักวิธีพิจารณาพื้นฐาน ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑. หลักความสะดวกและการประหยัด กล่าวคือ ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม และโจทก์และจำเลยสามารถยื่นฟ้องและให้การด้วยวาจาก็ได้

๒. หลักความรวดเร็ว กล่าวคือ การนัดการพิจารณาคดีครั้งแรกของศาลจะต้องกระทำโดยเร็ว และในกรณีที่ต้องสืบพยานติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้

๓. หลักความสุจริต กล่าวคือ การใช้สิทธิภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ต้องกระทำด้วยความสุจริตทั้งผู้ประกอบการหรือผู้บริโภค

๔. หลักเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม กล่าวคือ ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความทำการแก้ไขข้อพิพาทหรือผิดหลงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้และกำหนดกระบวนการไต่เถียงในการระงับข้อพิพาทได้

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่ นั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ที่ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน” โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งดังกล่าว บัญญัติขึ้นเนื่องจากการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจในปัจจุบันจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายได้โดยง่าย แต่ระบบการควบคุมนิติบุคคลดังกล่าวกลับไม่เข้มแข็ง รัดกุม เพียงพอที่จะควบคุมดูแลนิติบุคคลให้ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริตได้ ที่ผ่านมากันในอดีตผู้บริโภคจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน โดยเมื่อนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลจนชนะคดีแต่ผู้บริโภคไม่สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ เนื่องจากบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลได้ตั้งขึ้นมาด้วยเจตนาหลอกลวง ฉ้อฉล ผู้บริโภคมาตั้งแต่ต้น ด้วยเหตุนี้ ศาลจะไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทหากบริษัทนั้น ๆ ก่อตั้งขึ้นโดยฉ้อฉล หรือก่อตั้งขึ้นโดยอุบายหลอกลวงของบุคคลธรรมดา เพื่อปิดความรับผิดชอบของตนเองไปให้นิติบุคคลโดยอาศัยหลักการเป็นนิติบุคคลอีกคนของบริษัท ดังนั้น หุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคล หรือแม้กระทั่งผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคล จะต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย

นั้นด้วย โดยหลักการนี้ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๓๗ - ๒๖๓๘/๒๕๕๓ ในคดีผู้บริโภคซึ่งศาลพิพากษาให้จำเลยที่ ๒ ผู้ถือหุ้นต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ นิติบุคคล เนื่องจากมีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ชัดเจนว่าได้ร่วมกันดำเนินธุรกิจโดยต่างมีประโยชน์ร่วมกัน จึงถือได้ว่า เป็นอำนาจพิเศษของศาล ซึ่งมูลเหตุให้จำเลยทั้งสองในฐานะผู้ถือหุ้นจะรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคลได้ก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงสามประการดังต่อไปนี้ (๑) นิติบุคคลถูกจัดตั้งหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต (๒) มีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือ (๓) มีการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการพิพากษาให้ผู้ถือหุ้นต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลและมีภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็น อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยทั้งสองในฐานะผู้ถือหุ้น และเป็นการคุ้มครองต่อการใช้อำนาจผิดพลาด เนื่องจากเป็นการพิพากษาหรือสั่งในสิ่งที่คู่ความมิได้หยิบยกขึ้นต่อสู้กันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีก็ตาม กรณีดังกล่าวมีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๘ ให้ศาลมีอำนาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจประกอบ การพิจารณาใช้อำนาจตามบทบัญญัติมาตรา ๔๔ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของสหรัฐอเมริกา เช่น The Federal Trade Commission Act ๑๕๑๔ และ The Consumer Product Safety Act ๑๕๗๒ เป็นต้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่ใช่บทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเพราะไม่มีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของจำเลยทั้งสอง เนื่องจากการต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลและต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็น ไม่ใช่การกีดกันขัดขวางหรือปฏิเสธอำนาจในการถือครองหุ้นของจำเลยทั้งสอง หรือเป็นการจำกัดอำนาจในการถือครองหุ้นของจำเลยทั้งสองให้ลดน้อยถอยลงไป สิทธิในการถือหุ้นของจำเลยยังคงมีอยู่เหมือนเดิม และบทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ยังเป็นกฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อไม่ให้บุคคลธรรมดาอาศัยสถานะความเป็นนิติบุคคลเป็นหุ่นเชิดหรือเครื่องกำบังในการกระทำความผิด และทำให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาในคดีผู้บริโภคสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคซึ่งมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า อีกทั้งเป็นกรณีจำเป็นเนื่องจากศาลจำเป็นต้องมีเครื่องมือเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคซึ่งมีความสามารถในการต่อสู้คดีน้อยกว่านิติบุคคล และเป็นกรณีกระทบกระเทือนสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุดเพราะผู้ถือหุ้นจะร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลได้

ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่านิติบุคคลถูกจัดตั้งหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉล หลอกลวงผู้บริโภคหรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลเท่านั้นและผู้ถือหุ้นยังมีสิทธิสืบพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งศาลจะใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวได้จะต้องเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของบุคคลผู้สุจริต ดังนั้น จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อสิทธิในทรัพย์สินของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง และเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖

(นายปัญญา อุดชาชน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ